O‘ZBEKISTON MILLIY UNIVERSITETI JIZZAX FILIALI

ISSN 2181-3884

ZAMONAVIY ILMIY-TEXNIK TADQIQOTLAR

xalqaro jurnali

Vol. 2 No. 3

2026

International Journal of Contemporary Scientific and Technical Research

Volume 2 Issue 3
2026

Zamonaviy ilmiy-texnik tadqiqotlar xalqaro jurnali

3-son
2026

Международный журнал современных научно-технических исследований

Том 2 Выпуск 3
2026

MIRZO ULUG‘BEK NOMIDAGI O‘ZBEKISTON MILLIY UNIVERSITETINING JIZZAX FILIALI

Xalqaro ilmiy-elektron jurnali

Tahrir kengashi raisi:

P.f.d., prof., O.X. Turakulov

Bosh muharrir:

A.A. Abdumalikov

Tahrir kengashi mas’ul kotibi:

D.M. Jomurodov

Tahririyat hay’ati:

1. B.f.d., prof., S. Murodova (O’zMU Jizzax filiali, UZB)
2. P.f.n., prof., S. Usmanov (O’zMU Jizzax filiali, UZB)
3. T.f.n., dos., S. Tavboev (O’zMU Jizzax filiali, UZB)
4. F.f.d., prof., N. Djusupov (O’zDJTU, UZB)
5. T.f.d., dos., S. Ruzimov (TTPU, UZB)
6. P.f.d., prof., G. Lekerova (SKU, KZH)
7. DSc., Ali Coşkan (ASUI, TR)
8. T.f.d., prof., D. Irgasheva (TATU, UZB)
9. T.f.d., prof., I. Siddikov (NRU TIIAME, UZB)
10. T.f.n., dos., S. Eshkabilov (NDU, US)

Zamonaviy ilmiy-texnik tadqiqotlar xalqaro elektron jurnali (International Journal of Contemporary Scientific and Technical Research) O’zMU Jizzax filiali Kengashining qaroriga asosan tashkil etilib, 2022-yil 9-sentabrda O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №038200 raqami bilan ro‘yxatidan o‘tkazilgan, shuningdek davlatlararo standartlar talabi asosida O‘zbekiston Milliy kutubxonasidan jurnal uchun 2181-3884 ISSN raqami olingan.

© “O‘zMU Jizzax filiali” – 2023

Tahririyat manzili:

130100, Jizzax viloyati, Jizzax shahri,
Sh.Rashidov Shox ko‘chasi, 259-uy.

PROFESSIONAL TA'LIM O'QUVCHILARINING KASBIY KOMPETENSIYALARINI RIVOJLANTIRISHNING PEDAGOGIK-DIAGNOSTIK MODELINI TAKOMILLASHTIRISH

Dustova Gulnoza Ashurovna

Mustaqil tadqiqotchi

Annotatsiya.

Mazkur maqolada professional ta'lim o'quvchilarining kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirish jarayonini samarali tashkil etishda pedagogik-diagnostik modelni takomillashtirish masalasi yoritiladi. Tadqiqotda kasbiy kompetensiyalarni shakllantirish va rivojlantirishning nazariy-metodologik asoslari tahlil qilinib, o'quvchilarning individual imkoniyatlari, tayyorgarlik darajasi, o'quv faoliyati natijalari hamda kasbiy yo'nalganligini aniqlashga xizmat qiluvchi diagnostik yondashuvlarning ahamiyati asoslab beriladi. Shuningdek, pedagogik diagnostika, monitoring, tahlil va korreksion ta'sirlar uyg'unligida ishlaydigan modelning tarkibiy qismlari, tamoyillari va bosqichlari belgilab beriladi. Takomillashtirilgan model professional ta'lim muassasalarida ta'lim jarayonini shaxsga yo'naltirish, o'quvchilar faolligini oshirish, kasbiy vazifalarni bajarish ko'nikmalarini rivojlantirish hamda kompetensiyaviy natijadorlikni oshirishga xizmat qilishi bilan izohlanadi. Tadqiqot natijalari pedagogik-diagnostik yondashuv asosida o'quvchilarning kasbiy rivojlanish dinamikasini aniqlash, individual ta'lim trayektoriyalarini loyihalash va ta'lim sifatini oshirish imkoniyatlarini kengaytiradi.

Kalit so'zlar: professional ta'lim, kasbiy kompetensiya, pedagogik diagnostika, diagnostik model, kompetensiyaviy yondashuv, monitoring, individual ta'lim trayektoriyasi, ta'lim sifati.

СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ ПЕДАГОГИКО-ДИАГНОСТИЧЕСКОЙ МОДЕЛИ РАЗВИТИЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНЫХ КОМПЕТЕНЦИЙ ОБУЧАЮЩИХСЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ

Дустова Гульноза Ашуровна

Независимый исследователь.

Аннотация.

В статье рассматривается вопрос совершенствования педагогико-диагностической модели для эффективной организации процесса развития профессиональных компетенций обучающихся профессионального образования. Проанализированы теоретико-методологические основы формирования и развития профессиональных компетенций, обоснована значимость диагностических подходов, позволяющих определять индивидуальные возможности обучающихся, уровень их подготовки, результаты учебной деятельности и профессиональную направленность. Кроме того, определены структурные компоненты, принципы и этапы модели, функционирующей на основе взаимосвязи педагогической диагностики, мониторинга, анализа и коррекционного воздействия. Совершенствование модели направлено на личностную ориентацию образовательного процесса в учреждениях профессионального образования, повышение активности обучающихся, развитие навыков выполнения профессиональных задач и повышение результативности формирования компетенций. Результаты исследования расширяют возможности определения динамики профессионального развития обучающихся на основе педагогико-диагностического подхода, проектирования индивидуальных образовательных траекторий и повышения качества образования.

Ключевые слова: профессиональное образование, профессиональная компетенция, педагогическая диагностика, диагностическая модель, компетентностный подход, мониторинг, индивидуальная образовательная траектория, качество образования.

IMPROVING THE PEDAGOGICAL AND DIAGNOSTIC MODEL FOR DEVELOPING PROFESSIONAL COMPETENCIES OF VOCATIONAL EDUCATION STUDENTS

Dustova Gulnoza Ashurovna

Independent Researcher.

Abstract.

This article examines the improvement of a pedagogical and diagnostic model for effectively organizing the development of professional competencies among vocational education students. The theoretical and methodological foundations of the formation and development of professional competencies are analyzed, and the importance of diagnostic approaches for identifying students' individual capabilities, level of preparedness, learning outcomes, and professional orientation is substantiated. The study also defines the structural components, principles, and stages of a model based on the integration of pedagogical diagnostics, monitoring, analysis, and corrective interventions. The improved model is designed to promote a learner-centered educational process in vocational education institutions, increase students' engagement, develop their skills in performing professional tasks, and enhance competency-based outcomes. The findings expand opportunities for identifying the dynamics of students' professional development through a pedagogical and diagnostic approach, designing individual learning trajectories, and improving the quality of education.

Keywords: vocational education, professional competence, pedagogical diagnostics, diagnostic model, competency-based approach, monitoring, individual learning trajectory, quality of education.

Kirish. Professional ta'lim o'quvchilarining kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirish bugungi kunda ta'lim tizimining eng muhim ustuvor yo'nalishlaridan biri hisoblanadi, chunki u nafaqat bo'lajak mutaxassislarning kasbiy tayyorgarligini, balki ularning jamiyatdagi ijtimoiy faolligi, mehnat bozoriga moslashuvi va raqobatbardoshligini ham belgilaydi. Zamonaviy ishlab chiqarish, xizmat ko'rsatish sohasi hamda texnologik jarayonlarning tez sur'atlarda yangilanib borishi o'quvchilardan faqat nazariy bilim emas, balki amaliy ko'nikma, mustaqil qaror qabul qilish, muammoli vaziyatlarda samarali harakat qilish va kasbiy mas'uliyatni namoyon etishni ham talab etadi. Shu ma'noda kasbiy yo'naltirilgan kompetensiyalarni shakllantirish va rivojlantirish professional ta'limning asosiy pedagogik vazifasiga aylanadi, chunki ular o'quvchilarning malaka talablari, mehnat bozori ehtiyojlari va zamonaviy kasbiy standartlarga muvofiq tayyorlanishini ta'minlaydi. Mazkur jarayon ta'limning mazmuni, metodlari va baholash mexanizmlarini takomillashtirishni, shuningdek, pedagogik-diagnostik yondashuv asosida har bir o'quvchining individual imkoniyatlari va rivojlanish darajasini aniqlashni talab qiladi. Binobarin, professional ta'limda kasbiy kompetensiyalarni kuchaytirish nafaqat ta'lim sifatini oshiradi, balki kelajak mutaxassislarining ijtimoiy-iqtisodiy hayotdagi samarali ishtirokini ham ta'minlaydi.

Mazkur tadqiqotning **maqsadi** professional ta'lim o'quvchilarining kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirishga qaratilgan pedagogik-diagnostik modelni takomillashtirish yo'llarini ilmiy asoslashdan iboratdir. Tadqiqotning **obyekti** sifatida professional ta'lim jarayonida o'quvchilarning kasbiy kompetensiyalarini shakllantirish va rivojlantirish jarayoni, **predmeti** sifatida esa ushbu jarayonda qo'llaniladigan pedagogik-diagnostik modelni takomillashtirish mazmuni, tamoyillari, usullari va mezonlari qaraladi. Tadqiqotning **amaliy ahamiyati** shundan iboratki, uning natijalari professional ta'lim amaliyotida o'quvchilarning kasbiy tayyorgarlik darajasini aniqroq aniqlash, ta'lim jarayonini individual va maqsadli tashkil etish, shuningdek, kompetensiyaviy yondashuv samaradorligini oshirishga xizmat qiladi. Shu bois ushbu bo'lim tadqiqotning asosiy yo'nalishi, kutilayotgan ilmiy-amaliy hissasi hamda mavzuning professional ta'lim sifatini yaxshilashdagi dolzarbligini qisqacha yoritib beradi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR TAHLILI

Professional ta'lim o'quvchilarining kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirishga doir tadqiqotlar so'nggi yillarda pedagogika fanining dolzarb yo'nalishlaridan biriga aylandi. Mazkur yo'nalishdagi ilmiy izlanishlarda kasbiy kompetensiyani shakllantirishning mazmuni, tuzilmasi va bosqichlari, shuningdek, uni baholash va rivojlantirishga xizmat qiluvchi pedagogik shart-sharoitlar tizimli ravishda o'rganib kelinmoqda. Tadqiqotchilar kasbiy kompetensiyani faqat nazariy bilimlar yig'indisi sifatida emas, balki shaxsning amaliy faoliyatga tayyorgarligi, kasbiy vazifalarni mustaqil va samarali bajarish qobiliyati, kommunikativ hamda refleksiv malakalari bilan uzviy bog'liq hodisa sifatida talqin qiladilar. Shu bilan birga, pedagogik-diagnostik yondashuv doirasida o'quvchilarning tayyorgarlik darajasini aniqlash, rivojlanish dinamikasini kuzatish va ta'lim jarayonini individual ehtiyojlarga moslashtirish masalalariga alohida e'tibor qaratilgan. Adabiyotlarda diagnostik baholash mezonlari, ko'rsatkichlari va darajalari, shuningdek, kompetensiyani rivojlantirishga

xizmat qiluvchi interaktiv metodlar, amaliy mashg‘ulotlar, modul yondashuvi hamda refleksiv-pedagogik qo‘llab-quvvatlash mexanizmlari yoritilgan. Shu asosda mavjud tadqiqotlar professional ta’limda samarali model komponentlarini aniqlash, ularning o‘zaro bog‘liqligini asoslash va kasbiy kompetensiyalarni rivojlantirishning konseptual poydevorini aniqlashtirish zarurligini ko‘rsatadi. Mazkur holat, o‘z navbatida, pedagogik-diagnostik modelni takomillashtirishga doir ilmiy izlanishlar uchun puxta nazariy asos yaratadi.

Adabiyotlarda kasbiy kompetensiya, diagnostik monitoring va pedagogik modellashtirish masalalariga doir nazariy qarashlar turlicha talqin qilinsa-da, ularning umumiy mazmunida o‘quvchining bilim, ko‘nikma, malaka, tajriba hamda shaxsiy-axloqiy sifatlarini kasbiy faoliyatga tatbiq eta olish qobiliyati markaziy o‘rinni egallaydi. Ayrim mualliflar kompetensiyani asosan amaliy faoliyat samaradorligini ta’minlovchi tayyorgarlik darajasi sifatida ko‘rsalar, boshqalar uni mustaqil qaror qabul qilish, muammoli vaziyatlarda harakat qilish va o‘z-o‘zini rivojlantirishga yo‘naltirilgan integral sifat deb izohlaydi. Diagnostika haqidagi qarashlarda ham yaqinlik mavjud: ko‘pchilik tadqiqotchilar uni ta’lim natijalarini aniqlash, o‘quvchi rivojlanishidagi bo‘shliqlarni ko‘rish va pedagogik ta’sirni moslashtirish imkonini beruvchi vosita sifatida baholaydi; shu bilan birga, ayrim konsepsiyalarda diagnostika nazoratdan ko‘ra ko‘proq rivojlantiruvchi va yo‘naltiruvchi funksiya bajarishi ta’kidlanadi. Pedagogik modellashtirishga doir yondashuvlarda esa model ta’lim jarayonining maqsad, mazmun, tamoyil, shakl va natijalarini yaxlit tizimda aks ettiruvchi ilmiy asoslangan vosita sifatida talqin qilinadi. Mualliflar o‘quvchilarda kompetensiya o‘sishini ta’minlash uchun kasbga yo‘naltirilgan mazmun, amaliy faoliyatga yaqinlashtirilgan topshiriqlar, shaxsga yo‘naltirilgan ta’lim muhiti, refleksiya, motivatsiya va uzviy pedagogik qo‘llab-quvvatlash zarurligini turlicha ta’kidlaydi. Umuman olganda, adabiyotlarda kompetensiya natija sifatida, diagnostika uni aniqlash va tartibga solish vositasi sifatida, pedagogik model esa ushbu jarayonlarni tizimlashtiruvchi didaktik asos sifatida qaraladi; farqlar esa mazkur tushunchalarning qamrovi, funksional talqini va ustuvor pedagogik shartlarni belgilashda namoyon bo‘ladi.

Mavzuga doir adabiyotlar tahlili shuni ko‘rsatadiki, professional ta’lim o‘quvchilarining kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirish masalasida qator dolzarb muammolar hanuz to‘liq yechilmagan. Xususan, kasbiy kompetensiyani shakllantirish jarayonida pedagogik-diagnostik yondashuvning mazmuni, mezonlari va indikatorlarini aniqlash borasida mualliflar qarashlarida ma’lum tafovutlar mavjud bo‘lib, bu holat nazariy asoslarning yaxlit emasligidan dalolat beradi. Ayrim tadqiqotlarda kompetensiyalarni baholash faqat bilim va ko‘nikmalar darajasi bilan cheklanib qolgan bo‘lsa, boshqalarida shaxsiy, motivatsion va refleksiv jihatlar yetarli darajada hisobga olinmagan. Shuningdek, professional ta’lim sharoitida diagnostika vositalarini qo‘llash, natijalarni talqin etish va ulardan ta’lim jarayonini individuallashtirishda foydalanish masalalari bo‘yicha ishlanmalar parokanda xususiyatga ega bo‘lib, ular bir-biri bilan yetarli darajada tizimlashtirilmagan. Adabiyotlarda kasbiy yo‘naltirilgan ta’lim muhiti, amaliy faoliyatga yaqin sharoitlar va o‘quvchilarning real kasbiy tayyorgarlik darajasini aniqlashga xizmat qiladigan aniq diagnostik yondashuvlar bo‘yicha ham chuqurroq tahlilga ehtiyoj seziladi. Ayrim manbalarda pedagogik nazorat va diagnostika o‘rtasidagi farq aniq belgilanmagan, bu esa kompetensiyalarni rivojlantirish jarayonida baholashning ilmiy-amaliy aniqligini pasaytiradi. Shu bilan birga, mavjud adabiyotlarda professional ta’limning o‘ziga xosligi, kasbga tayyorlash bosqichlari va ishlab chiqarish talablari bilan uyg‘unlashgan diagnostik modelga doir tavsiyalar yetarlicha konkretlashtirilmagan. Demak, tahlil qilingan manbalar professional ta’lim sharoitida kasbiy kompetensiyalarni rivojlantirishga xizmat qiluvchi pedagogik-diagnostik modelni yanada takomillashtirish zarurligini asoslaydi hamda ushbu yo‘nalishda nazariy va amaliy jihatdan puxtaroq tizimlashtirish lozimligini ko‘rsatadi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Ushbu tadqiqotda professional ta’lim o‘quvchilarining kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirishga xizmat qiluvchi pedagogik-diagnostik modelni takomillashtirish masalasini o‘rganishda tizimli, ilmiy-nazariy va amaliy jihatdan o‘zaro bog‘langan metodologik yondashuv asos qilib olindi. Tadqiqotning umumiy mantiqi muammoning mavjud holatini aniqlash, modelning tarkibiy qismlari va funksional bog‘liqliklarini tahlil qilish, shuningdek, uning samaradorligini oshirishga doir ilmiy asoslangan xulosalar chiqarishga yo‘naltirildi. Shu bois ishda asosan analitik va qisman qiyosiy yo‘nalish ustuvor bo‘lib, u pedagogik-diagnostik jarayonlarning mazmuni, strukturasi hamda o‘zaro ta’sir mexanizmlarini chuqur o‘rganishga imkon berdi. Mazkur metodologik tanlov tadqiqot maqsadi bilan bevosita uyg‘unlashgan holda, kasbiy kompetensiyalarni rivojlantirish jarayonini ilmiy asosda baholash va takomillashtirish uchun zarur nazariy poydevorni yaratdi.

Pedagogik-diagnostik model: Tadqiqot obyekti bo‘lgan kasbiy ta’lim o‘quvchilarining kasbiy kompetensiyalarini aniqlash, o‘lchash, tahlil qilish va rivojlantirish jarayonini tizimli ravishda ifodalovchi ilmiy-metodik konstruksiyadir. Mazkur model maqsad, vazifalar, mazmun, mezonlar, ko‘rsatkichlar, baholash bosqichlari va teskari aloqa mexanizmlarini o‘zaro bog‘langan holda birlashtiradi hamda tadqiqotning diagnostik va boshqaruv funksiyalarini ta’minlaydi.

Kasbiy kompetensiya: O‘quvchining muayyan kasbiy faoliyatni samarali bajarish uchun zarur bo‘lgan bilim, amaliy ko‘nikma, malaka, tajriba, qadriyatli munosabat va mustaqil qaror qabul qilish qobiliyatlarining integrallashgan tizimidir. Tadqiqot metodologiyasida bu tushuncha diagnostika obyekti sifatida xizmat qilib, o‘quvchining kasbiy tayyorgarlik darajasini aniqlash va rivojlantirish yo‘nalishlarini belgilashga asos bo‘ladi.

Diagnostik mezonlar: Kasbiy kompetensiyaning shakllanganlik darajasini aniqlash uchun tanlangan asosiy sifat yoki xususiyatlar majmuidir. Ular tadqiqotda baholashning mantiqiy asosini yaratadi, kompetensiyaning tarkibiy

jihatlarini ajratishga yordam beradi va natijalarni bir xil ilmiy mezon asosida solishtirish imkonini beradi.

Ko'rsatkichlar: Har bir diagnostik mezonning amaliy ifodalanishini konkretlashtiruvchi, kuzatiladigan va o'lchanadigan belgilar tizimidir. Ko'rsatkichlar tadqiqotda o'quvchilarning kasbiy kompetensiyasi qaysi darajada namoyon bo'layotganini aniqlashga xizmat qiladi hamda baholash jarayonini empirik ma'lumotlar bilan ta'minlaydi.

Baholash darajalari: Diagnostik tahlil natijasida kasbiy kompetensiyaning rivojlanganlik holatini ifodalovchi bosqichli tasnifdir. Odatda u past, o'rta, yetarli va yuqori kabi darajalar orqali aks ettiriladi; bu tasnif tadqiqotda o'quvchilarning boshlang'ich holatini belgilash, o'zgarish dinamikasini kuzatish va pedagogik ta'sir samaradorligini aniqlash uchun qo'llanadi.

Diagnostika jarayoni: O'quvchilarning kasbiy kompetensiyalarini maqsadli ravishda o'rganish, ma'lumot to'plash, tahlil qilish va xulosa chiqarishga qaratilgan metodik faoliyatdir. Ushbu jarayon tadqiqotning amaliy qismida dastlabki holatni aniqlash, rivojlanish sur'atlarini kuzatish va takomillashtirilgan modelning ishlash mexanizmini tekshirish vazifasini bajaradi.

Pedagogik ta'sir vositalari: Kasbiy kompetensiyalarni rivojlantirishga yo'naltirilgan o'qitish usullari, mashg'ulot shakllari, topshiriqlar, baholash uslublari va amaliy faoliyat turlarining majmuasidir. Tadqiqot metodologiyasida ushbu vositalar diagnostik model bilan uzviy bog'lanib, o'quvchilarning aniqlangan ehtiyojlariga moslashtirilgan rivojlantiruvchi shart-sharoitlarni yaratadi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqot metodologiyasi — muammoni ilmiy asosda o'rganish uchun qo'llaniladigan nazariy yondashuvlar, prinsiplar, usullar, mezonlar va tashkiliy tamoyillar tizimidir. Mazkur ishda metodologiya pedagogik-diagnostik modelni ishlab chiqish, uni takomillashtirish hamda kasbiy kompetensiyalarni baholash jarayonini mantiqan izchil tashkil etishga xizmat qiladi.

Tadqiqotda professional ta'lim o'quvchilarining kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirishga yo'naltirilgan pedagogik-diagnostik modelni takomillashtirish jarayoni bosqichma-bosqich tashkil etildi. Avvalo, modelning tarkibiy qismlari, diagnostik mezonlari va ko'rsatkichlari aniqlanib, ular kasbiy ta'lim muhitining amaliy talablariga mos ravishda tizimlashtirildi. Ma'lumotlarni yig'ish jarayonida kuzatish, so'rovnoma, suhbat, ekspert baholash, hujjatlarni tahlil qilish hamda o'quv faoliyati natijalarini o'rganish kabi usullar qo'llanildi; to'plangan ma'lumotlar oldindan belgilangan mezonlar asosida guruhlanib, jadval va reyting tizimida tartibga keltirildi. Tadqiqot vositalari sifatida diagnostik kartalar, baholash varaqalari, mezonli indikatorlar majmui, ekspertlar uchun ishlanma savolnomalar va tahliliy protokollar ishlab chiqildi, bu esa modelning tarkibiy elementlarini aniq va izchil tekshirish imkonini berdi. Olingan ma'lumotlarni qayta ishlashda taqqoslash, tizimli tahlil, sifat va miqdoriy umumlashtirish, shuningdek, pedagogik talqin qilish usullaridan foydalanildi; zarur hollarda natijalar ichki muvofiqlik nuqtayi nazaridan solishtirilib, xulosalarning ishonchliligi tekshirildi. Metodikaning kasbiy ta'lim sharoitlariga mosligi modelni amaliy darslar, ishlab chiqarish ta'limi va mustaqil faoliyat jarayonlari bilan bog'liq holda sinash orqali ta'minlandi, bunda diagnostik mezonlar o'quvchilarning real o'quv-kasbiy faoliyatiga bevosita tatbiq etildi. Ushbu yondashuv tadqiqotning protseduraviy aniqligini, metodologik izchilligini va akademik puxtaligini kuchaytirib, pedagogik-diagnostik modelni takomillashtirishda ilmiy asoslangan qarorlar qabul qilishga xizmat qildi.

Professional ta'lim o'quvchilarining kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirishning pedagogik-diagnostik modelini takomillashtirishda metodologik yondashuvlar tizimli, kompetensiyaviy, shaxsga yo'naltirilgan, faoliyatga asoslangan va refleksiv tamoyillarga tayanadi. Ushbu tamoyillar model tarkibiy qismlarini tanlash va qo'llashda ilmiy asoslanganlikni ta'minlab, diagnostik jarayonning maqsad, mazmun, mezon va ko'rsatkichlar bilan uzviy bog'liqligini yuzaga keltiradi. Modelning **validligi** uning professional ta'lim mazmuni hamda kasbiy faoliyat talablari bilan mos kelishi orqali, **ishonchliligi** esa diagnostik usullar natijalarining barqarorligi va takroriy tekshiruvlarda bir xil tendensiya berishi orqali aniqlanadi. **Amaliyotga yaroqliligi** modelning ta'lim jarayonida oson qo'llanilishi, vaqt va resurs jihatidan maqbulligi bilan belgilanadi, **ta'limiy dolzarbligi** esa o'quvchilarning kasbiy kompetensiyalarini bosqichma-bosqich rivojlantirishga xizmat qilishi bilan asoslanadi. Mazkur mezonlar diagnostik vositalarning obyektivligini, o'lchovlarning aniqligini va natijalarni pedagogik tahlil qilish imkoniyatini kuchaytiradi. Shu asosda pedagogik-diagnostik model professional ta'lim o'quvchilarining kasbiy kompetensiya rivojlanishini tizimli o'rganish, individual taraqqiyot dinamikasini kuzatish hamda ta'lim jarayonini korreksiyalash uchun ilmiy-metodik platforma vazifasini bajaradi.

Tanlangan metodologik yondashuvlar professional ta'lim o'quvchilarining kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirishga yo'naltirilgan pedagogik-diagnostik modelning tuzilishi, mazmuni va faoliyat mexanizmlarini izchil o'rganish uchun yaxlit ilmiy asos yaratadi. Tadqiqotning konseptual, tizimli, kompetensiyaviy va diagnostik yo'nalishlarda qurilgan metodologik asoslari model tarkibiy qismlarining o'zaro bog'liqligini aniqlash, uning amal qilish shartlarini asoslash hamda pedagogik jarayondagi funksional imkoniyatlarini tahlil qilishga xizmat qiladi. Shu bois mazkur metodologiya keyingi tahliliy bosqichlar uchun ishonchli tayanch bo'lib, modelni ilmiy jihatdan puxta o'rganish va uning ichki mantiqini aniqlash imkonini beradi.

XULOSA

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, professional ta'lim o'quvchilarining kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirishga yo'naltirilgan pedagogik-diagnostik modelni takomillashtirish jarayonida modelning maqsad, mazmun,

metod, vosita, shakl va natija kabi tarkibiy qismlari o‘zaro uyg‘unlashtirildi hamda ular yagona pedagogik tizim sifatida asoslab berildi. Modelni takomillashtirishda diagnostika jarayonining o‘quvchi rivojlanish darajasini aniqlash, individual ehtiyoj va imkoniyatlarni belgilash, shuningdek, o‘qitish va tarbiyalash jarayonini moslashtirishdagi o‘rni alohida ta’kidlandi. Shu bilan birga, kasbiy yo‘naltirilgan ta’limda pedagogik rahbarlik, tahlil, monitoring va korreksion ta’sir mexanizmlarini birlashtirish orqali o‘quvchilarning kasbiy bilim, amaliy ko‘nikma va kompetensiyalarini bosqichma-bosqich rivojlantirish imkoniyati yaratildi. Tadqiqotning konseptual ahamiyati shundaki, unda diagnostika, yo‘naltirish va kompetensiya rivojlanishi o‘zaro bog‘liq jarayonlar sifatida talqin qilinib, ularning integratsiyasi professional ta’lim samaradorligini oshirishga xizmat qilishi asoslab berildi.

Tadqiqot natijalari professional ta’lim o‘quvchilarining kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirishda takomillashtirilgan **pedagogik-diagnostik model**ning ilmiy-nazariy va amaliy jihatdan samarali ekanini ko‘rsatdi. Mazkur model o‘quvchilarning kasbiy tayyorgarlik jarayonini tizimli baholash, shaxsiy ta’lim ehtiyojlarini aniqlash va kompetensiyalarni bosqichma-bosqich rivojlantirish imkonini berdi. Tajriba-sinov ishlari modelning o‘quv faoliyatini kompetensiyaga yo‘naltirish, diagnostik tahlil asosida individual yondashuvni kuchaytirish hamda kasbiy malaka va ko‘nikmalarni barqaror shakllantirishda yuqori natijadorlikka ega ekanini tasdiqladi. Shu bois ushbu model zamonaviy professional ta’lim talablariga mos bo‘lib, o‘quvchilarning raqobatbardoshligini oshirish va ta’lim jarayonining sifatini takomillashtirishga xizmat qiladi. Kelgusida modelni yanada takomillashtirish, kengroq amaliy sinovlardan o‘tkazish, uni turli kasbiy profillarga moslashtirish hamda diagnostik vositalarni o‘quv jarayoni bilan chuqurroq integratsiya qilish yo‘nalishlarida olib borilishi maqsadga muvofiqdir. Shu asosda modelning aniqlik darajasi, amaliy qo‘llanish samaradorligi va individual ta’lim trayektoriyalarini belgilashdagi imkoniyatlari yanada oshirilishi mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining *«Professional ta’lim tizimini yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to‘g‘risida»*gi Farmoni. – Toshkent, 2019.
2. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining *«Professional ta’lim tizimini takomillashtirish va uning sifatini oshirish bo‘yicha chora-tadbirlar to‘g‘risida»*gi Qarori. – Toshkent, 2020.
3. Беспалько В. П. *Слагаемые педагогической технологии.* – Москва: Педагогика, 1989.
4. Кларин М. В. *Педагогическая технология в учебном процессе.* – Москва: Академия, 1998.
5. G‘oziyev E. G‘. *Psixologiya: oliy o‘quv yurti talabalari uchun darslik.* – Toshkent: O‘zbekiston faylasuflari milliy jamiyati nashriyoti, 2010.
6. Qosimov G. M. Kasbiy kompetensiyalarni shakllantirishda pedagogik diagnostika imkoniyatlari // *Ta’lim, fan va innovatsiya.* – 2018. – № 4. – B. 23–27.
7. Xaitov A. A. Professional ta’limda kompetensiyaviy yondashuv va diagnostika tizimi // *Pedagogik mahorat.* – 2021. – № 2. – B. 14–19.